

انسان در شهر اسلامی به عبودیت می رسد/ بررسی ویژگیهای شهر مهدوی

دکتر ادیب زاده، عضو هیأت علمی دانشکده معماری دانشگاه شهید بهشتی گفت: شهر اسلامی است که به انسان در رسیدن به مقام عبودیت یاری می رساند. شهر اسلامی شهر خداپرستی است نه شهر تجمل و خودپرستی.

دکتر ادیب زاده، عضو هیأت علمی دانشکده معماری دانشگاه شهید بهشتی گفت: شهر اسلامی است که به انسان در رسیدن به مقام عبودیت یاری می رساند. شهر اسلامی شهر خداپرستی است نه شهر تجمل و خودپرستی.

به گزارش خبرنگار مهر، سومین نشست از سلسله نشستهای هم اندیشی معماری و شهرسازی در شهر مهدوی ساعت ۱۴ روز دوشنبه ششم مهرماه در محل تالار مرحوم سلمان هراتی حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی و با حضور اندیشمندان و کارشناسان حوزه و دانشگاه عرصه معماری و شهرسازی و به همت مرکز پژوهش های مسجد مقدس جمکران و با همکاری اتاق معماری موسسه اشراق، مرکز معماری حوزه هنری و بنیاد معماری انقلاب اسلامی برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر مطهری نژاد رییس مرکز پژوهش های مسجد مقدس جمکران و مجری کارشناس این هم اندیشی با بیان مقدمات نشست، یکی از اهداف و ماموریت های مرکز پژوهش ها در حوزه مطالعات مهدویت را موضوع مهم و تاثیرگذار معماری و شهرسازی در شهر مهدوی دانست و در ادامه افزود که تاکنون مرکز پژوهش ها به طور جدی به دنبال تبیین الگوهای قابل دسترسی معماری و شهرسازی مهدوی در فضای روایی و قرآنی است.

دکتر مطهری نژاد با اشاره به وضعیت کنونی و سیمای شهرهای کشورمان گفت: علیرغم تلاش های وافر آن دسته از اندیشمندان و مسئولین کشور که دغدغه اسلام و دین دارند با شهر مطلوب و شهری که مفاهیم گرانقدر و ارزشمند اسلامی و مهدوی در آن مشاهده شود فاصله داریم و برطرف کردن این مهم، تلاش مضاعف و جدی تری را می طلبد.

وی در ادامه به این موضوع اشاره کرد که مبانی دینی و نظری شهر مهدوی باید از منابع دینی و روایی ارزشمند اسلامی اخذ شود و این مبانی پس از استخراج توسط علما و اندیشمندان حوزه و دانشگاه بتواند در الگوهای کلان شهرسازی مورد استناد و استفاده قرار بگیرد. در واقع این مبانی باید قابلیت دسترسی و استفاده داشته باشد و به مفاهیمی ملموس ترجمه شوند. وی تاکید کرد گردآوری و تدوین مفاهیم عالی و ارزشمند اسلامی در زمینه معماری و شهرسازی مهدوی و کاربردی کردن آن ها از مهم ترین نتایج این جلسات می تواند باشد.

در ادامه این نشست حجت الاسلام اصفهانیان از مهدویت پژوهان برجسته حوزه علمیه با اشاره به جایگاه رفیع مسجد مقدس جمکران در آیات و روایات گفت در حوزه پژوهش تلاش می کنیم تا مفاهیم عالی و ارزشمند مهدوی را در معرض استفاده حوزه های دانشی مختلف از جمله معماری و شهرسازی قرار دهیم.

وی با اشاره به سالها تحقیق و تتبع در موضوع مهدویت تاکید کرد: مسجد مقدس جمکران در آیین سخن معصومین و بر اساس روایات آخرالزمانی باید امنیت فکری و فرهنگی مردم را تامین کند. این کارشناس برجسته مهدویت تاکید کرد: در مسجد مقدس جمکران شاهد ارتباط عمیق و گره خوردن فضای حسی و معرفتی برای ایجاد یک فضای عبودیت و ولایی هستیم. مسجد مقدس جمکران براساس روایات اسلامی و تاکید ویژه معصومین علیهم السلام باید در زمانیکه فتنه های عالم گیر همه بلاد را فرا می گیرد، مکانی امن و امان برای همه آحاد بشر باشد و در زمان بروز فتنه ها امنیت فکری و فرهنگی مردم را تامین کند و چنان وسعت فکری و معرفتی داشته باشد که به پناهگاهی امن برای تمام موحدین و مذاهب باشد.

پس از بیان این مقدمات، دکتر ادیب زاده عضو هیأت علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، سخنران اصلی نشست با بیان اینکه شهر مهدوی در واقع همان شهر اسلامی با همان ویژگی ها و خصوصیات است. در نگاه شهرسازی جدید شهر مهدوی و شهر اسلامی از هم منفک و جدا نیستند و کالبد و محتوا در این مقوله قابل تفکیک نیستند.

دکتر ادیب زاده در ادامه سخنرانی خود اضافه کرد: انسان در شهر اسلامی به عبودیت می رسد و این ویژگی ها و خصوصیات شهر اسلامی است که به انسان در رسیدن به مقام عبودیت یاری می رساند. وی با ذکر مثال های محسوس در شهرسازی جدید در کشورمان تاکید کرد: در شهر اسلامی رقیبی برای الله وجود ندارد و هرآنچه حرکت انسان را به سوی عبودیت کند یا قطع می کند باید از چهره شهرها زدوده شود. مانند نمای رومی که با توجه به هشدارهای اندیشمندان، منجر به تهیه ضابطه هایی شد و مدتی است که مجوز چنین نمایی از سوی شهرداری ها داده نمی شود.

این استاد برجسته دانشگاه اظهار داشت: معماری در زبان ما بخشی از چرخه آفرینش است و معمار اسلامی کسی است که با همسویه شدن چرخه آفرینش آرامش انسان را بر روی زمین تضمین می کند.

وی در ادامه به بیان ویژگی های معماری اسلامی پرداخت و گفت: از بزرگترین ویژگی های معماری اسلامی این است که این نوع معماری به دنبال ماندگاری است یعنی دارای یک بینش است که آن بینش هدف مقدسی دارد، به عبارت دیگر در گذشته ایران اسلامی معماران ساختمان را برای خودشان یا کارفرمایان شان نمی ساختند بلکه بناهایی که ایجاد می کردند به عنوان اثری بود که به خالق هدیه می کردند و به خاطر این هدف مقدس کارشان ماندگار می شد.

دکتر ادیب زاده با اشاره به دومین ویژگی معماران اسلامی اظهار داشت: منش معماران اسلامی دومین ویژگی آن ها بود، یعنی آنها در ابتدا به سراغ واجبات و نیازهای ضروری جامعه بودند و پیش از آن که به مسایل غیر ضروری بپردازند، مسایل اصلی و مبتلا به جامعه را دنبال می کردند. احداث مساجد، پل ها، آب انبارها و ... از این نمونه ها هستند. در معماری اسلامی احترام به طبیعت همواره در اولویت بوده است لذا می بینیم شاهکارهایی که به وجود آمدند همه از لحاظ همراهی با طبیعت، احترام به انسان و کرامت انسانی زبانزد و شهره آثار تاریخی بشر شده است.

این عضو هیأت علمی دانشگاه وجود معمار مسلمان را برای داشتن شهری با معماری اسلامی لازم و ضروری دانست و گفت: مشکل شهرهای امروز ما این است که متأسفانه امروزه آموزش های ما آموزش اسلامی نیست. برای اینکه یک شهر اسلامی داشته باشیم باید معماران مسلمان داشته باشیم. وظیفه تربیت نیروهای متخصص در هر کشوری به عهده دانشگاه هاست ولی متأسفانه آنچه امروزه در دانشگاه ها تدریس و آموزش داده می شود به نگاه مدرنیته بر می گردد. در حال حاضر آموزش های ما بیشتر حول نیاز های پایه دور می زند و بیشتر به بعد صورت و مادی انسان می پردازد.

این طراح و مشاور معماری در ادامه سخنان خود به چند اصل مهم در شهرسازی اسلامی اشاره کرد و گفت: اصل اول در شهرسازی اسلامی امنیت است و باید تمام مولفه های امنیت و آرامش انسان ها در شهر اسلامی لحاظ شود. دومین اصل این است که شهر اسلامی شهر بیداری و آگاهی است نه غفلت. لذا باید در شهرسازی اسلامی از تمام نشانه هایی که موجب غفلت انسان می شود دوری جست. اصل سوم در شهر اسلامی احسان است. شهر اسلامی شهر انفاق و احسان است نه شهر بخل و اسراف. انفاق موجب ایجاد روحانیت و تثبیت انسانیت می شود.

وی در ادامه به اصل مهم دیگری اشاره کرد و گفت: شهر اسلامی شهر خداپرستی است نه خودپرستی. وقتی شهرسازی و معماری در حال انجام است باید برای پرستش خدا باشد نه برای تجمل و خودپرستی. بنابراین وقتی وارد شهر یا محیطی می شوید اگر احساس کردید که تجملات نمای شهری زیاد است و ساختمان به شما فخر می فروشد بدانید که آن شهر با اسلامی بودن فاصله دارد.

عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی با توجه به تحقیقات و مطالعات ۱۰ سال گذشته افزود: این مطالعات ما را به چند اصل مهم رهنمون و هدایت می کند. اصل اول اصل تفکیک است، مثلاً بین فضاهای طاهر و غیرطاهر باید تفکیک وجود داشته باشد. در گذشته سرویس های بهداشتی خارج از محل زندگی و خانه بود. اصل دوم حریم است، یعنی هر فضایی و هر ساختاری باید حریم مشخص داشته باشد. اصل سوم جهت است، به این معنی که باید القای جهت قبله در هر شهر ایجاد شود. چهارم اصل وسعت است، ما در گذشته برای ورود به خانه آداب تشریف داشتیم و استفاده از اندرونی و بیرونی در معماری قدیم. اصل تناسب و زینت هم که مخصوص معمارهاست و از موضوعاتی است که آنها باید در کارهایشان رعایت کنند.

دکتر ادیب زاده در پایان سخنانش با توجه به مطالعات سالهای گذشته خود تاکید کرد از نظر اسلامی شهر باید از نظر معیشتی مستقل باشد. کشور به استقلال نمی رسد مگر این که غذای روزانه خود را از زمین خود بدست آورد. در شهر اسلامی طبیعت غالب است چون طبیعت بزرگترین الگوی بشر است.

دکتر روحانی دیگر سخنران این هم اندیشی بودند. وی گفت: متأسفانه مبانی کلاسیک و معماری بسیاری از شهرها برگرفته از منابع غربی است و ما امروزه وظیفه و هدف مقدسی داریم و آن تطبیق دستورات دینی و الهی با مبانی معماری و شهرسازی است که البته در این زمینه موفقیت هایی به دست آورده ایم.

وی در تبیین چگونگی تبدیل مفاهیم مهدوی به فرم و ایجاد الگوی مهدوی تاکید کرد در معماری باید رابطه معنوی خاصی ایجاد شود. در این جا کالبد هم مهم نیست محتوا مهم است. همانگونه که در ساخت خانه خدا فقط سنگ و گل به کار رفت اما با توجه به معنویت به کار رفته در ساخت این بنا می بینیم که پس از هزاران سال همچنان موجب توجه و دقت و عبادت مردم

است.

در پایان این نشست جلسه پرسش و پاسخ برگزار شد و سخنرانان به پرسشهای حضار پاسخ دادند. یاد آور می شود که سومین نشست از سلسله نشست های هم اندیشی معماری و شهرسازی در شهر مهدوی ساعت ۱۴ روز دوشنبه ششم مهرماه نودوچهار در محل تالار مرحوم سلمان هراتی حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی و با حضور اندیشمندان و کارشناسان حوزه و دانشگاه عرصه معماری و شهرسازی و به همت مرکز پژوهش های مسجد مقدس جمکران و با همکاری اتاق معماری موسسه اشراق، مرکز معماری حوزه هنری و بنیاد معماری انقلاب اسلامی برگزار شد.

در نشست اول و دوم این هم اندیشی رویکردها و راهبردهای سلسله هم اندیشی و امکان و الگوی ساخت و ایجاد شهر مهدوی با حضور اندیشمندان رشته های معماری، شهرسازی، جامعه شناسی، مدیریت فرهنگی و همچنین صاحب نظران حوزوی و اساتید رشته های هنر مورد بررسی قرار گرفت.